

AN ANALYSIS OF BUDGETING IN THE SYSTEM OF FINANCIAL PLANNING OF AGRARIAN ENTERPRISES

O. E. Danylevskaya-Zhugunisova

Abstract. *In the article the separate questions of budgeting are investigated in the system of the financial planning. Essence of process of budgeting, his role and place in a management a modern enterprise and basic component parts that are the program of introduction of budgeting, is certain. The basic variants of stowage of budgets are analysed on an enterprise. Recommendations are given in relation to filling of budget of charges of managing subject.*

Keywords: *financial planning, prognostication, budgeting, business, operating budget, structure*

УДК 631.161.23:631.11(477)

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

I. M. ДАЦЕНКО, аспірант*

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
e-mail: Datsenkoglobal@gmail.com*

Анотація. *Досліджено прямі іноземні інвестиції в підприємства аграрної сфери України, встановлено рівень капітальних інвестицій у сільськогосподарські підприємства по областях та описана їх інвестиційна привабливість по областях. Дано визначення поняття "інвестиційна привабливість". Визначено вплив рівня капітальних інвестицій на прибутковість сільськогосподарських підприємств у Київській області, проаналізовано рівень інвестиційної привабливості областей України та розроблено систему факторів, яка найбільше впливає на інвестиційну привабливість підприємств.*

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційне забезпечення, сільськогосподарські підприємства*

Актуальність. Центральну роль в економічному розвитку сільськогосподарських підприємств відіграє їх інвестиційне забезпечення. Рівень інвестицій підприємств значною мірою впливає на технічне оснащення основними засобами сільськогосподарських підприємств, можливості структурних перетворень діяльності, вирішення соціальних та екологічних проблем у регіоні. У зв'язку з цим, роль інвестиційної привабливості

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор М.М. Ільчук

© I. M. Даценко, 2016

сільськогосподарських підприємств є одним із вирішальних факторів підвищення ефективності виробництва, і в сучасних умовах для аграрних підприємств є пріоритетним напрямом. Саме тому набуває актуальності проблема покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України, що сприятиме залученню додаткових інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні й практичні аспекти інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств досліджували у своїх працях багато вітчизняних та іноземних науковців, серед яких Т. М. Власюк, Г. Л. Денисюк, Н. В. Коваль, Н. Є. Крупська, Т. В. Майорова, В. М. Микитюк, І. К. Федоренко, С. В. Юхимчук та інші.

У більшості праць науковці приходять до висновку, що відсутність достатньої кількості інвестицій у підприємствах пов'язана зі зниженням інвестиційної привабливості підприємств та інвестиційним кліматом, тому стає важливим вивчення проблем і можливостей залучення інвестицій у діяльність сільськогосподарських підприємств. На сьогодні не існує єдиного підходу до оцінки інвестиційної привабливості аграрних підприємств. Отже, на нашу думку, проблематика даної статті є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження – визначення сутності категорій «інвестиційна привабливість» та зовнішніх і внутрішніх факторів, які забезпечать передумови й можливості для покращення інвестиційної привабливості українських сільськогосподарських підприємств.

Матеріали і методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі інвестиційної діяльності та розробки інформаційної привабливості.

У дослідженні було застосовано статистико-економічні методи для збору статистичної інформації по підприємствах в Україні.

Результати дослідження та їх обговорення. Потенціал розвитку сільськогосподарської сфери економіки України пов'язаний, у першу чергу, зі сприятливими природно-кліматичними умовами, зростаючим попитом на продовольство у світі й посиленням ролі аграрного виробництва в економіці самої країни. Усе це підкреслює важливість галузі та необхідність стимулювати розвиток підприємств у ній за допомогою посилення інвестиційних процесів.

Сільське господарство є базою для розвитку інших галузей економіки, що забезпечує продовольчу безпеку всередині країни, вирішує питання зайнятості населення, і стимулює стратегічний розвиток регіону [4, с. 94].

Інвестиції являють собою один із найважливіших аспектів діяльності будь-якого динамічно зростаючого підприємства, керівництво якого віддає пріоритет прибутковості з позиції довгострокової, а не короткострокової перспективи. Нарощування ресурсного потенціалу підприємства сприяє зміцненню та розширенню його позицій на ринку, а також використанню ефекту зростаючої віддачі від масштабу [3].

Необхідною умовою розвитку будь-якої галузі сільського господарства є цілеспрямована інвестиційна діяльність підприємств. При цьому

ефективна економічна діяльність підприємств залежить певною мірою від інвестиційного забезпечення, залучення якого, певною мірою, залежить від привабливості підприємства для інвестора.

Під час проведення наукового дослідження встановлено, що в економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності категорії «інвестиційна привабливість». Майорова Т. В. [2]. ототожнює поняття «інвестиційна привабливість» та «інвестиційне підприємництво». На її думку, рівень інвестиційної привабливості прямо залежить від ефективності інвестицій. Бланк І. О. поняття інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату вважає тотожними між собою, оскільки вони доповнюють одне одного.

Вважаємо, що інвестиційна привабливість підприємства – це економічна категорія, яка поєднує в собі сукупність зовнішніх та внутрішніх характеристик, що включають політико-правові, економічні, управлінські, ресурсні та інші аспекти діяльності фірми, у тому числі потенціал подальшого розвитку, при розгляді яких інвестор може визначити доцільність вкладання в дане підприємство коштів.

Розмір прямих іноземних інвестицій свідчить про привабливість для інвесторів економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, який, у свою чергу, за умови успішного функціонування є фактором його й подальшої інвестиційної привабливості для інших інвесторів. Поява іноземних інвестицій у підприємстві супроводжується привнесенням інноваційних технологій, методів та методологій управління тощо.

Розглянемо дані табл. 1, де висвітлені прямі іноземні інвестиції з окремих країн світу. Відомо, що економіка України переживає не найкращі часи, тому інвестування потрібно залучати, у тому числі, й з інших країн світу.

Найбільшу частину інвестицій займають надходження з Європейських країн. Проте таких інвестицій могло б стати більше, якби Україна дотримувалася Європейських стандартів та філософії ведення господарювання.

1. Прямі іноземні інвестиції з окремих країн світу в підприємства аграрної сфери (млн. дол. США)

Країна	2011	2012	2013	2014	2015
Кіпр	237,8	343,8	312,7	361,5	238,7
Нідерланди	33,3	18,8	21,4	17,0	22,2
Німеччина	58,6	62,5	63,4	64,9	64,9
Російська Федерація	8,8	6,3	10,1	11,0	4,6
Австрія	14,2	7,7	11,0	14,3	7,1
Велика Британія	126,8	42,4	37,6	35,4	45,5
Віргінські острови (В.Британія)	12,0	15,0	27,3	31,7	19,6
Франція	21,9	22,1	22,4	23,1	17,7
Швейцарія	16,8	1,3	1,3	0,7	0,5
Італія	3,8	3,7	3,4	3,5	2,4
Польща	29,1	33,1	32,8	32,1	31,9
США	24,1	22,9	25,9	22,1	19,4
Угорщина	3,1	3,8	3,8	3,9	3,1
Беліз	1,2	1,2	1,2	2,5	3,4
інші країни	128,0	140,7	163,5	153,2	136
Всього	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0

Для розуміння рівня забезпечення капітальними інвестиціями сільськогосподарських підприємств в Україні розглянемо табл. 2. Під капітальними інвестиціями слід розуміти витрати на будівельно-монтажні роботи, придбання будівель або їх частин, обладнання, інструменту, інвентарю, інші капітальні роботи тощо.

Наведені в табл. 2 дані свідчать, що рівень інвестицій поступово збільшується, проте якість їх використання досить сумнівна, що пов'язано з відсутністю комплексного бачення та руху підприємств у залученні інвестицій та веденні господарювання так, щоб бути привабливими для інвесторів.

2. Капітальні інвестиції в сільськогосподарські підприємства України (тис. грн)

Область	2011	2012	2013	2014	2015
Вінницька	1946601	1437907	1269591	1528062	2143245
Волинська	209044	228254	242730	285099	791891
Дніпропетровська	1426793	1226349	1028696	1323624	1696054
Донецька	950893	596328	810310	321349	497787
Житомирська	274704	452675	474869	503479	815375
Закарпатська	54653	43680	58139	41196	65551
Запорізька	723617	584952	486438	603509	1215202
Івано-Франківська	260349	331080	407500	374530	927642
Київська	1170304	1441040	1514770	1593666	2793917
Кіровоградська	1521280	1284700	1036103	1259610	1849022
Луганська	326845	480259	414784	199023	285442
Львівська	643926	354843	406737	447934	649705
Миколаївська	734018	486080	580282	709594	1226314
Одеська	945867	569775	557530	852161	1153258
Полтавська	1038554	1574464	1845311	1568230	2000578
Рівненська	205866	188334	255838	284596	400050
Сумська	449001	556980	659670	814875	1242751
Тернопільська	549000	715612	849221	586936	909006
Харківська	732971	968794	939429	918938	1789450
Херсонська	753526	666707	543723	661025	1285107
Хмельницька	810240	1153174	827170	814944	1553262
Черкаська	880101	1034940	1030299	1148333	1602219
Чернівецька	164002	177909	237075	271108	247052
Чернігівська	647465	918745	1066644	820852	1275167
Всього	17980912	19089695	18639671	18388075	2930979

Розглянемо детальніше інвестиційну привабливість Київської області. Її кліматичні умови сприяють вирощуванню переважної більшості сільськогосподарських культур Європи, зокрема зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза, гречка, просо), цукрових буряків, льону, картоплі, овочів, плодів, ягід, кормових культур, утримання великої рогатої худоби молочного і м'ясного видів, свиней, птиці, розвитку вівчарства. Також область є одним із лідерів у виробництві продукції тваринництва в Україні, зокрема за обсягами виробництва м'яса худоби та птиці всіма категоріями господарств область займає третє

місце, а виробництва яєць – перше місце. За поголів'ям свиней в усіх категоріях господарств область займає рангове третє місце, а за поголів'ям птиці, вирощеної в усіх категоріях господарств, Київщина займає провідну позицію в країні.

Ще однією, не менш важливою умовою формування інвестиційної привабливості підприємства аграрного виробництва, є результативність його виробничої діяльності. Розглянемо в табл. 2 ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств у Київській області.

3. Вплив рівня капітальних інвестицій на прибутковість сільськогосподарських підприємств у Київській області

Показники	2011	2012	2013	2014	2015
Рівень капітальних інвестицій	1170304	1441040	1514770	1593666	2793917
Чистий прибуток підприємств, тис. грн.	3036186	2200777	1894282	2933926	7043141
Частка в загальній кількості підприємств, які отримали прибуток, %	79,1	86,4	80,2	83,4	85,3
Рівень рентабельності, %	25,3	32,7	10,3	15,9	25,9

Недостатній рівень інвестицій останніми роками, порівняно з їх потребою, пов'язаний з недостатньою привабливістю сільськогосподарських підприємств в Україні.

Інвестиційна привабливість – це сукупність факторів економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій.

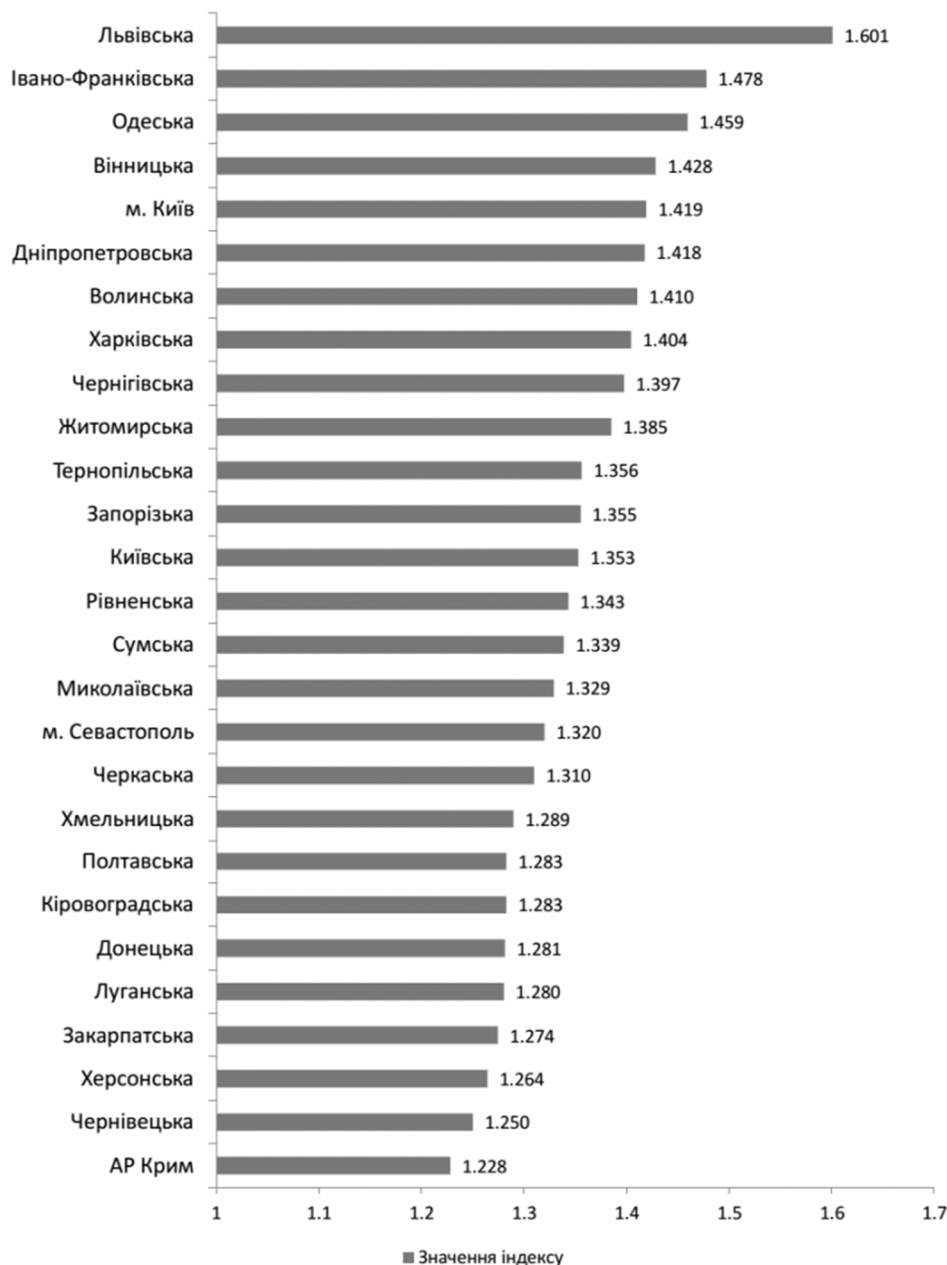
Розробка індексу інвестиційної привабливості регіону є достатньо складним теоретичним завданням. Ця складність зумовлена труднощами з виділенням суто регіональної складової інвестиційної привабливості, проблемою поєднання в одному показнику даних кількісної та якісної статистики.

Індекс інвестиційної привабливості (яка формується під впливом сукупності соціально-економічних факторів), визначає здатність області залучати інвестиції. Важливе значення має також соціально-економічне середовище, в якому об'єкт інвестування веде свою виробничо-комерційну діяльність (див. рисунок).

При оцінці області для інвестування варто враховувати не лише поточний соціально-економічний стан області, але й потенціал, який має ця область, та що безпосередньо впливає на очікуваний прибуток.

Виходячи з того, що інвестиційна привабливість області формується під впливом цілої сукупності факторів, постає потреба в комплексному аналізі їх дії, ступеня впливу на прийняття рішень інвесторами.

Для оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, конкретизуємо систему факторів, які впливають на неї. Зокрема в табл. 3 наведені фактори, які мають вплив на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств та якими аспектами вони можуть характеризуватися.

Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України [5]

Подолання дефіциту інвестиційних ресурсів потребує мобілізації всіх можливих джерел фінансування, як внутрішніх, так і зовнішніх. Для інвесторів важливим є не лише зміцнення фінансових можливостей сільськогосподарських підприємств, а й урахування системи внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності сільськогосподарських підприємств, які враховують як нинішній стан справ, так і перспективи діяльності.

Якименко Е. А. у своїй праці важливо, на нашу думку, зауважив, що першочергове завдання інвестора полягає у виборі найпривабливішого об'єкта інвестування. Для наочності результати оцінки інвестиційної привабливості досліджуваних підприємств ранжуються шляхом порівняння показників по кожному фактору між собою і присвоєння місця відповідно до

4. Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємства

Фактор	Характеристика	
	Внутрішні	Зовнішні
Господарсько-виробничий	• обсяг виробництва; • наявні технології; • якість продукції; • умови виробництва; • історія господарювання; • показники економічно-фінансової діяльності; • ефективність виробництва; • конкурентоспроможність; • прибутковість діяльності;	• рівень виробничих потужностей; • продуктивність праці; • основні показники виробництва; • особливості функціонування.
Економіко-фінансовий	• показники економічно-фінансової діяльності; • ефективність виробництва; • конкурентоспроможність; • прибутковість діяльності;	• оцінка рівня інвестиційної привабливості; • фінансові ризики; • особливості функціонування.
Правовий	• організаційно-правова форма; • кредитна й інвестиційна історія;	• внутрішні особливості діяльності.
Інформаційний	• наявність можливості впливати на інформаційний простір регіону, країни та світу.	• організація додаткових соціальних проєктів тощо.
Соціально-екологічний	• соціальний захист працівників; • дотримання соціальних норм;	• досвід виконання політичних домовленостей; політичні особливості. • транспортна система; • людський ресурс.
Політичний	• політична стабільність у країні; • політична стабільність у регіоні;	• валютна політика; • інвестиційно-інноваційна політика; • дотримання законодавства.
Географічний	• доступ до сировини; • близькість ринків збуту; • наявна логістика; • бюджетно-податкова система; • грошово-кредитна політика; • цінове регулювання; • умови ведення бізнесу;	• циклічність попиту товарів; • еластичність виробництва. • кадровий потенціал; • демографічна ситуація.
Законодавчий	• рівень конкуренції; • особливості конкурентної боротьби, розвиток ринків; • вимоги громад; • екологічні вимоги; • споживча спроможність населення;	
Конкурентний		
Соціальний		

значення показника. Але при оцінці фінансового стану підприємства підхід інший, він ґрунтується на визначенні сумарних коефіцієнтів відхилень значень кожного порівнюваного показника від еталонної величини, за яку беруться або кращі показники, або їх нормативні значення. В основу розрахунків покладено методику, яка спирається на стандартні статистичні операції [1].

На нашу думку, інвестор має, значною мірою, розглядати дані фактори під час прийняття рішення щодо доцільності інвестування. Основним джерелом інформації для визначення інвестиційної привабливості є дані виробничо-фінансової діяльності, статистичної звітності підприємства та пояснення менеджера щодо певних управлінських рішень.

Висновки і перспективи. Активізація інвестиційної привабливості багато в чому зумовлена напрямом, яким вважає за потрібне рухатися підприємство. Нині в нашій країні обраний Європейський шлях розвитку, тому в роботі розглянуто прямі іноземні інвестиції з Європейських країн, які становлять понад 50% серед усіх прямих інвестицій. З наведених даних можна зробити висновок, що на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств впливають внутрішні та зовнішні фактори діяльності. Головні напрями ми виокремили в табл. 4. На нашу думку, поліпшення якості взаємодії наведених факторів наблизить українських товаровиробників до підвищення інвестиційної привабливості для потенційних інвесторів з Європи та інших країн світу. Тому в перспективних дослідженнях потрібно розробити конкретні шляхи оцінки цих факторів.

Список літератури

1. Якименко Е. А. Оценка инвестиционной привлекательности предприятия / Е. А. Якименко // Вестник Алтайского государственного аграрного университета. – 2009. – № 11 (61). – С. 117–121.
2. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навч. посіб. / Т. В. Майорова. – К. : Центр навчальної літератури. – 2006. – 376 с.
3. Організація і планування сільськогосподарського виробництва : підруч. для студ. екон. спец. вищих аграрних закладів освіти III–IV рівнів акредитації [М. М. Ільчук, Л. Я. Зрібняк, С. І. Мельник та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2009. – 456 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/
5. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ier.com.ua/>

References

1. Yakimenko, E. A. (2009). Comments *Investment attractiveness* of enterprise / Yakimenko E. A. // Vestnik: Altay state-owned agricultural university, 11 (61), 117–121.
2. Mayorov, T. Investments [Tutorial] (2006). / T. Mayorov. – K. : Center of textbooks, 376.
3. Ilchuk, M. M., Zribnyak, L., Miller, S. I. etc. (2009). The organization and planning of agricultural production. Textbook for students of economic specialties of higher agricultural education institutions III–IV accreditation. – Vinnitsa: New book, 456.
4. State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource]. Available at: www.ukrstat.gov.ua/.

5. Institute for Economic Research and Policy Consulting [Electronic resource]. Available at: <http://www.ier.com.ua/>.

РАЗВИТИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

И. М. Даценко

Аннотация. *Исследованы прямые иностранные инвестиции в предприятия аграрной сферы Украины, установлен уровень капитальных инвестиций в сельскохозяйственные предприятия по областям и описана их инвестиционная привлекательность по областям. Дано определение понятию "инвестиционная привлекательность". Определено влияние уровня капитальных инвестиций на прибыльность сельскохозяйственных предприятий в Киевской области, проанализирован уровень инвестиционной привлекательности областей Украины и разработана система факторов, которая в наибольшей степени влияет на инвестиционную привлекательность предприятий.*

Ключевые слова: *инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционное обеспечение, сельскохозяйственные предприятия*

DEVELOPMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN UKRAINE

I. M. Datsenko

Abstract. *Researched foreign direct investment to the agricultural sector enterprises of Ukraine, provided the level of capital investment in farms and regions described their investment attractiveness by regions. Given the definition of "investment attraction". Studied the influence of capital investment to farm profitability in the Kiev region, analyzed the level of investment attractiveness at regions of Ukraine and made the system of the factors which has the greatest impact on the investment attractiveness of enterprises.*

Keywords: *investments, investment attractiveness, investment providing, agricultural enterprises*